

9. | BÖLÜM

ENGELLİLERDE SPORUN PSİKOLOJİK ETKİLERİ

Bilal KARAKOÇ¹

GİRİŞ

Ülkelerin yaşam kaliteleri gelişmişlik düzeyleri o ülkenin, ülkelerin engellilere sunmuş oldukları olanaklara sağlık, ekonomik, eğitim şartlarının ne kadar yüksek oldukları ile doğru orantılıdır. Toplumda engelli bireyler ne kadar huzurlu ve mutlu ise toplumda bundan o kadar çok olumlu etkilenmektedir.

Engelli bireyler toplum içerisinde özel bir duruma sahiptirler. Bu durum yasalarla da güvence altındadır. Çıkarılan birçok yasa ile başta eğitim olmak üzere engellilerin yaşamlarının kolaylaştırılması ve fırsat eşitliği sağlanması amaçlanmaktadır (Yılmaz, İlhan ve Yarayan, 2021). Bu kapsamda ekonomik olarak, sosyal yaşam ve çevre düzenlemeleri ile ilgili birçok engellilere özel düzenlemeler yapılmaktadır.

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'ne göre; engelli bireyler herkesle aynı hak ve özgürlüklere sahiptir. Bu yaklaşım engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik ve temin etmek ile insanlık onurlarına saygıyı güçlendirmek amacını taşıyan engelli haklarına ilişkin sözleşme Birleşmiş Milletler tarafından 2006 yılında kabul edilerek resmîyet kazanmıştır. 30 Mart 2007 tarihinde imzalaya açılan engelli haklarına ilişkin sözleşme ülkemiz tarafından aynı tarihte imza altına alınmış ve onay süreci tamamlanarak 2009 yılında sözleşmeye taraf olunmuştur. LAWSON, Anna: The United Nations Convention On The Rights Of Persons With Disabilities: New Era Or False Dawn?, <http://heionline.org>, (Erişim Tarihi: 01. 09. 2021).

Türkiye genelinde engelli bireylerin sayısı; il bazında dağılımını tahmin eden son araştırma “2011 Nüfus ve Konut Araştırması’dır. Araştırma; Adrese Dayalı Nüfus Kayıt sistemi (ADNKS)’den elde edilemeyen verileri il düzeyinde sağla-

¹ Dr., Yalova Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Yalova adabilal@gmail.com

medir. Tüm bu etkenler engelli çocuğun, bireyin kendisini yük olarak görmesine, düşük benlik saygısı geliştirmesine, dışlanmışlık hissine, bunlara bağlı olarak da kendi dünyasına kapanmasına, sosyal yaşamın olduğu ortamlarda bulunmak istememesine, yetersizlik ve suçluluk duygularına neden olabilmektedir. Tüm bunlar psikolojik sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu psikolojik durumların ortaya çıkması toplum psikolojisini de etkilemektedir.

Spor ve sportif organizasyonların engellilerin toplum içerisinde sağlıklı şekilde yer alması açısından önemini bilmekteyiz. Engelliler ile ilgili yapılacak spor ve sportif organizasyonların alan uzmanı kişiler tarafından yürütülmesi çok önemlidir. Engel gruplarını iyi şekilde tanıyan gerekli eğitimi almış çalışanların, gönüllülerin olması engellilerde sporun ve sportif organizasyonların amacına ulaşması açısından çok önemlidir. Eğer alanında bilgi ve tecrübe sahibi kişiler tarafından süreç yürütülmez ise engellilerin psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine neden olabilir. Engelli bireyin spora, organizasyonlara katılım güdüsünü düşürebilir. İçine kapanmasına, toplumdan uzaklaşmasına neden olabilir. Tüm bu nedenlerden dolayı engelliler ile ilgili yapılacak çalışmalarda engel gruplarını tanıyan ve bu alanda eğitilmiş kişilerin bulunması çok çok önemlidir. Aksi durumda engelli bireylerin yaşamış oldukları olumsuzluklardan dolayı spor etkinliklerine katılma isteklerinin ortadan kalkması ile kalmaz aynı zamanda engelli bireylerin psikolojik olarak gerilemeleri hatta psikolojik olarak yıkım yaşamalarına neden olunabilir.

May(1986) in şu sözlerine katılmamak elde değil; “Spor psikolojisinin ciddi eğitim almış ve sporu tanıyan psikologlara ihtiyaç vardır. Bu alanı boşlamayınız, bu alana sahip çıkınız.”

Yazımı tamamlarken May (1986)?in şu sözlerini hatırlatmak istiyorum. “Spor psikolojisinin ciddi psikoloji eğitimi almış ve sporu tanıyan psikologlara gereksinimi vardır. Bu alanı yalnız bırakmayınız, bu alana sahip çıkınız.” May, J.R. (1986).

KAYNAKLAR

- Alçak, M., Ilgın, A. bv Erhan, S. (1997). *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı*. Malatya: Dünya Ambalaj San. Tic. A.Ş.
- Anonymous (1992). “Mental Retardation Definition, Classification And Systems Of Supports”, American Association On Mental Retardation (AAMR), Edition:9, Washington DC.
- Arı, M., Darıca, N. ve Metin, N. (1997). Korunmaya Muhtaç ve Öğretilbilir Düzeyde Zihinsel Engelli Çocuklara Oyun Oynama Becerisinin Kazandırılması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Dergisi*.
- Ataman, B. (2010). Öğretilbilir Zihinsel Engeli Olan Çocukların Ruhsal Ve Sosyal Uyumunda Sportif Rekreasyonun Önemi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Başer, E. (1986). *Uygulamalı Spor Psikolojisi, Performans Sporunda Psikolojinin Rolü*. Ankara: ME- GSB Yayınları, I. Baskı.
- Bıçer, Y. S. (2000). Sportif Çalışmaların ve Oyunların Zihinsel Özürlü Çocuklar Üzerindeki Etkileri Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ. S.75
- Cüceloğlu, D., (2013). *İnsan ve Davranış* (7. Baskı). İstanbul: Remzi

- Doğu, G. A. (2017). İşitme engelli elit sporcularda yaşam kalitesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 57-67.
- Dolore, A. S. (2005). Making The Case For Play Policy. *YC Young Childeren, Proquest Education Journals*
- Güvendi, B., & İlhan, E. L. (2017). Effects of adapted physical activity applied on intellectual disability students toward level of emotional adjustment, self-managing and the socialization: Parent and teacher interactive research. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3879-3894.
- Fernhall, B. (1993). Physical Fitness And Exercise Training Of Individuals With Mental Retardation. *Med. Sci Sports And Exercise*, 25(4):442-450.
- Florian, V., Mikulincer, M. and Toubman, O. (1995). Does Hardiness Contribute To Mental Health During A Stressful Reallife Situation? The Roles Of Appraisal And Coping. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 68(4), 687-695.
- Giddens, J. and Gloeckner, G.W. (2005). The Relationship Of Critical Thinking To Performance On The NCLEX-RN®. *Journal Of Nursing Education* 44 (2), 85.
- Heper, E., Koca, C., Ertan, H., Kale, M., Terek, S., Karabudak, E., & Ertan, H. (2012). *Spor Bilimleri İle İlgili Kavramlar ve Sporun Tarihsel Gelişimi*. H. Ertan (Ed.), *Spor Bilimlerine Giriş* (1. Baskı, Ss. 11-12). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- [Http://Www.Omuzomuza.Com.Tr/Ruhsal-Duygusal-Engelli-Bireylerle-%C4%B0letisim-%C4%B0puclari](http://www.omuzomuza.com.tr/Ruhsal-Duygusal-Engelli-Bireylerle-%C4%B0letisim-%C4%B0puclari)
- İnal, A. N. (2014). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimi*. Ankara: Nobel.
- Kabasakal, K. (2007). *Zihinsel Engellilik, Zihinsel, Ruhsal, Duygusal Engellilik, Lokomotif Medya*. Konya: Ünimat Ofset Matbaası.
- Kaya, E., Gülşen, D. B. A., ve Yıldız, M. (2021). Investigation of social exclusion levels of physically disabled athletes in terms of various variables. *Pak. J. Med. Health Sci*, 15(2), 665-669.
- Kozak, M., İlhan, E. L., & Yarayan, Y. E. (2019). Zihinsel yetersizlik, spor ve ruhsal uyum ilişkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 51-65.
- Küçük, V. ve Acet, M. (2002). Bir Kişilik Özelliği Olarak Suçluluk ve Sporla İlişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (7).
- Lawson, A. (2021). The United Nations Convention On The Rights Of Persons With Disabilities: New Era Or False Dawn?, [Http://Heinonline.Org](http://Heinonline.Org), (Erişim Tarihi: 01. 09. 2021).
- Mathey, E. (1969). *This Thing Colled Sport*, *Y. Health Physical* 2. Rec, Vol. 40, England:38.
- May, J.R. (1986). Sport Psychology: Should Psychologists Become Involved. *The Clinical Psychologist*, 39 (3), 77-81
- Özer, D.S. (2001). *Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor*, 1. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özoğlu, S. Ç. (1997). *Eğitimde Rehberlik Ev Psikolojik Danışma*. (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Özsoy, Y., Özyürek, M. ve Eripek, S. (2002). *Özel eğitime muhtaç çocuklar: özel eğitime giriş*. Karatepe Yayınları.
- Öztürk, A. S. (2007). Ortopedik Engellilerin Sosyalleşmelerine Sporun Etkisi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Özürlülüğe Dayalı Ayrımcılığın Ölçülmesi Araştırması. (2010). OZİDA, [Http://Www.Ozida.Gov.Tr/Ayrimciliklamucadele/Rapor_Tum.Pdf](http://www.ozida.gov.tr/Ayrimciliklamucadele/Rapor_Tum.Pdf)
- Plotnik, R. (2007). *Psikolojiye Giriş*. T. Geniş (Çev.). İstanbul: Remzi
- Sherill, C. (1988). Leadership Training İn Adapted Physical Education. *Human Kinetics Book*. 266-280 ., Champaigne, Illinois.
- Sherrill, C. and Ruda, L. (1988). Leisure Interest And Practicise of Mentally retarded Adults, *Parks and Recreations*, 12 (11), 30-33.
- Stephoe, A. and Butler, N. (1996). Sports Participation and Emotional Wellbeing İn Adolescents. *Lancet*, 347, 1789-1792.
- Tekin, M., Yıldız, M., Şahan, H., Devcioglu, S., Güllü, M., & Ulucan, B. (2012). Surveying the relationships between the goal orientations of the students sporting as team sport and individually and the level of their basic psychologic needs at the school of physical education and

- sports. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 267-272.
- Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük.10.Baskı. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları
- World Health Organization. Erişim Adresi: [Http://Www.Who.İnt/En/](http://www.who.int/en/).World Health Organization (WHO). (2011). World Report On Disability. Geneva. 2011
- Yetim, A. (2000). *Sosyoloji ve Spor*. Ankara: Topkar Matbaacılık.
- Yılmaz, S. H., İlhan, E. L., & Yarayan, Y. E. (2021). Engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26(3), 315-332.